

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.06.2018, sp. zn. 6 Tz 6/2018, ECLI:CZ:NS:2018:6.TZ.6.2018.1

Číslo: 36/2019

Právní věta: Zákaz reformace in peius, Řízení o odvolání § 259 odst. 4 tr. ř. I. Odvolací soud může svým rozsudkem změnit k tíži obviněného jen ten výrok rozsudku soudu prvního stupně, který byl napaden odvoláním státního zástupce podaným v jeho neprospěch. Pokud tak učiní ve vztahu k výroku, jenž takto napaden nebyl (např. zpřísní-li obviněnému trest odnětí svobody na podkladě odvolání podaného státním zástupcem výslovně jen proti výroku o trestu propadnutí části majetku), aniž by byly dány podmínky ustanovení § 254 odst. 2 tr. ř., poruší ustanovení § 259 odst. 4 tr. ř. To platí i v situaci, že z podnětu jiného odvolání podaného ve prospěch obviněného či v důsledku uplatnění § 261 tr. ř. ve vztahu k předcházejícímu výroku o trestu byl odvolací soud povinen přezkoumat i tento oddělitelný výrok rozsudku (o trestu odnětí svobody), který nebyl odvoláním státního zástupce napaden. Mimořádné snížení trestu odnětí svobody, Spolupracující obviněný § 58 odst. 4 tr. zákoníku, § 178a tr. ř. II. Spolupracujícím obviněnému (§ 178a tr. ř.) je nutno trest odnětí svobody podle § 58 odst. 4 tr. zákoníku uložit pod dolní hranicí trestní sazby trestného činu, i když jej spáchal ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Ustanovení o zvýšení horní hranice trestní sazby podle § 108 odst. 1 tr. zákoníku se při ukládání trestu spolupracujícím obviněnému vůbec neuplatní. Při určení konkrétní výměry trestu ukládaného spolupracujícím obviněnému může soud zvažovat uplatnění okolností svědčících v jeho prospěch a v jeho neprospěch, jakož i skutečností vyjmenovaných v § 58 odst. 4 tr. zákoníku, jen v rámci tímto ustanovením zmírněné trestní sazby. Úvaha soudu o trestu, který by obviněnému hrozil, pokud by mu postavení spolupracujícího obviněného nebylo přiznáno, je bez významu. Postavení spolupracujícího obviněného mohou odůvodnit i výpovědi, kterými v procesním postavení svědka v jiných samostatně vedených, avšak věcně souvisejících trestních řízeních významně přispěl k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, za podmínky, že jimi byl proveden důkaz v tomto řízení. Způsob výkonu trestu odnětí svobody § 56 odst. 2 tr. zákoníku III. Ustanovení § 56 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, podle něhož se do věznice se zvýšenou ostrahou zpravidla zařadí pachatel, kterému byl uložen trest odnětí svobody za trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny (§ 108 tr. zákoníku), se neuplatní v případě, kdy je trest ukládán spolupracujícím obviněnému, neboť u něj se při výměře trestu ustanovení § 108 tr. zákoníku neužije.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 19.06.2018

Spisová značka: 6 Tz 6/2018

Číslo rozhodnutí: 36

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Mimořádné snížení trestu odnětí svobody, Řízení o odvolání, Spolupracující obviněný, Zákaz reformace in peius, Způsob výkonu trestu odnětí svobody

Předpisy: § 178a tr. ř.
§ 259 odst. 4 tr. ř.
§ 56 odst. 2 tr. zákoníku
§ 58 odst. 4 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti ve prospěch obviněného T. B. a dovolání obviněného T. B. proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 6. 2017, sp. zn. 5 To 55/2016, v trestní věci vedené u Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci pod sp. zn. 28 T 16/2013 vyslovil, že napadeným pravomocným rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci a v řízení jemu předcházejícím byl porušen zákon v neprospěch obviněného T. B. v ustanoveních § 259 odst. 4 tr. ř. a § 39 odst. 1, § 58 odst. 4 a § 108 odst. 1 tr. zákoníku. Napadený rozsudek částečně zrušil, a to ve výroku, jímž byl obviněný T. B. odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 6 let, a ve výroku, jímž byl pro výkon tohoto trestu zařazen do věznice s ostrahou. Nejvyšší soud zrušil též všechna další rozhodnutí obsahově navazující na zrušenou část rozsudku, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Nejvyšší soud znovu rozhodl tak, že obviněnému T. B. uložil za zločiny, ohledně nichž zůstal napadený rozsudek ve výroku o vině nezměněn, mimo trestu propadnutí majetku, ohledně kterého zůstal napadený rozsudek rovněž nezměněn, úhrnný trest odnětí svobody v trvání 3 roků a 6 měsíců, pro jehož výkon jej zařadil do věznice s ostrahou.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. 28 T 16/2013, byl obviněný T. B. společně s obviněnými R. B., V. D., R. H., L. K., I. K. a R. M. uznán vinným zvláště závažným zločinem účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku, spáchaným ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, a zvláště závažným zločinem zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku, spáchaným ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku a ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku, jichž se dopustil skutky vymezenými pod body I./1., I./3., I./4. a I./5. ve výroku o vině. Ve výrocih pod bodem II. bylo rozhodnuto o trestné činnosti obviněného T. P. Obviněný T. B. byl za tuto trestnou činnost odsouzen podle § 240 odst. 3 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1, § 58 odst. 4 a § 108 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 4 roků, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku (ve znění účinném do 30. 9. 2017) zařazen do věznice s ostrahou. Současně mu byl podle § 66 odst. 1 tr. zákoníku uložen trest propadnutí majetku v té jeho části, kterou soud určil v rozsudku označením konkrétních finančních částek, směnek a nemovitostí.

2. Proti tomuto rozsudku soudu prvního stupně podali odvolání jednak obvinění R. B., V. D., R. H., I. K., R. M., L. K., T. P. a jednak státní zástupce proti výroku o trestu v neprospěch obviněných R. B., R. H. a R. M., v případě obviněného L. K. zčásti v jeho prospěch a zčásti v jeho neprospěch, proti výroku o trestu v neprospěch obviněného T. B., a to pouze v rozsahu napadeného oddělitelného výroku o trestu propadnutí majetku, u něhož se domáhal postihu celého majetku tohoto obviněného, nikoli pouze jeho vymezené části, a v neprospěch obviněného T. P. proti výroku o vině. O podaných odvoláních rozhodl Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 8. 6. 2017, sp. zn. 5 To 55/2016, tak, že pod bodem I. výroku rozsudku z podnětu odvolání státního zástupce podaného ohledně obviněných R. B., T. B., R. M. a T. P. a z podnětu odvolání obviněných R. B., V. D., R. H., I. K., R. M., L. K. a T. P. a ve vztahu k obviněnému T. B. za užití § 261 tr. ř. zrušil napadený rozsudek podle § 258

odst. 1 písm. b), c), d), e) tr. ř. v celém jeho rozsahu a pod bodem II. výroku rozsudku za podmínky § 259 odst. 3 tr. ř. odvolací soud nově rozhodl o vině a trestu obviněných R. B., T. B., V. D., R. H., L. K. a R. M. Pod bodem III. výroku rozsudku odvolací soud rozhodl o vrácení věci obviněných I. K. a T. P. podle § 259 odst. 1 tr. ř. soudu prvního stupně a pod bodem IV. výroku rozsudku odvolací soud podle § 256 tr. ř. zamítl odvolání státního zástupce podané ohledně obviněných L. K. a R. H. Odvolací soud současně nově uznal obviněného T. B. vinným zvláště závažným zločinem účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku (spáchaným skutkem vymezeným pod bodem I. výroku o vině) a zvláště závažným zločinem zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku spáchaným ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku (spáchaným skutkem vymezeným pod body I./1., I./3., I./4. a I./5. výroku o vině) a odsoudil ho podle § 240 odst. 3 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1, § 58 odst. 4 a § 108 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 6 let, pro jehož výkon ho zařadil podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku do věznice s ostrahou. Podle § 66 odst. 1, 3 tr. zákoníku mu současně uložil trest propadnutí celého majetku.

II.

Stížnost pro porušení zákona, dovolání a vyjádření k nim

3. Proti citovanému rozsudku Vrchního soudu v Olomouci podal ministr spravedlnosti podle § 266 odst. 1, 2 tr. ř. stížnost pro porušení zákona ve prospěch obviněného T. B. Podle přesvědčení ministra spravedlnosti byl rozsudkem odvolacího soudu porušen zákon v neprospěch obviněného, a to v ustanoveních § 254 odst. 1 a § 259 odst. 4 tr. ř., § 39 odst. 1, 3 a § 58 odst. 4 tr. zákoníku. Ministr spravedlnosti poukázal na to, že byt odvolací soud rozhodoval ohledně obviněného T. B. za použití § 261 tr. ř. v jeho prospěch a při rozhodování v jeho neprospěch byl vázán odvoláním státního zástupce, které bylo podáno výlučně proti výroku o trestu propadnutí majetku, zasáhl podstatným způsobem do výše trestu odnětí svobody, který oproti původnímu výroku z rozsudku soudu prvního stupně zpřísnil o 2 roky.

4. Nepřiměřenost trestu odnětí svobody namítl státní zástupce ve svém dovolání pouze ve vztahu k osobám jiných obviněných (R. B., R. H. a T. P.), nikoli však ve vztahu k trestu odnětí svobody uloženému obviněnému T. B. Vůči jeho osobě směřovaly odvolací výhrady státního zástupce toliko proti trestu propadnutí majetku podle § 66 odst. 1 tr. zákoníku a tomu odpovídal i jeho závěrečný návrh, v němž setrval pouze na zrušení výroku o trestu propadnutí majetku v jeho vyjmenované části a navrhl nové uložení trestu propadnutí celého majetku, přičemž státní zástupce výslovně uvedl, že uložení nepodmíněný trest odnětí svobody má zůstat nezměněn.

5. Ministr spravedlnosti poukázal na vázanost odvolacího soudu při jeho přezkumné činnosti obsahem podaného odvolání a vytýkanými vadami ve smyslu § 254 odst. 1, 2 tr. ř. Výrok o trestu propadnutí majetku podle § 66 odst. 1 tr. zákoníku představuje podle něj oddělitelný výrok, který lze samostatně přezkoumat a v případě zjištěné vady i samostatně zrušit podle § 258 odst. 2 tr. ř. Pokud odvolací soud, aniž by svůj procesní postup v odůvodnění napadeného rozsudku vyložil a aniž by to bylo odůvodněno výjimkami podle § 254 odst. 2, 3 tr. ř., přistoupil k uložení přísnějšího trestu odnětí svobody, překročil podle mínění ministra spravedlnosti rozsah své přezkumné činnosti, čímž porušil ustanovení § 254 odst. 1 tr. ř.

6. Byt odvolací soud provedl změnu výroku o vině v případě obviněného T. B. na podkladě ustanovení § 261 tr. ř., protože on sám odvolání nepodal a odvolání v jeho prospěch nebylo podáno ani nikým jiným, vyslovením nového výroku o trestu v důsledku zásadního zhoršení postavení obviněného porušil toto ustanovení, čímž došlo i k zásahu do principu zákazu reformationis in peius podle § 259 odst. 4 tr. ř. a porušení práva obviněného na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a rovněž k porušení čl. 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

7. Ministr spravedlnosti dále vytkl odvolacímu soudu porušení zákona v ustanoveních § 39 odst. 1, 3 a § 58 odst. 4 tr. zákoníku, neboť obviněnému T. B. byl přiznán status spolupracujícího obviněného. Při přehodnocení závěrů soudu prvního stupně uložil odvolací soud obviněnému podle ministra spravedlnosti trest nepřiměřeně přísný, který je ve zřejmém nepoměru k poměrům obviněného. Takto uložený trest podle něj nerespektuje požadavky plynoucí z individualizace trestu s ohledem na rodinné a majetkové poměry i osobní a společenské postavení pachatele. Uložený trest rovněž odporuje (především jím zdůrazňovanému specifickému) účelu trestu, který je vyjádřen v § 58 odst. 4 tr. zákoníku. Odvolací soud podle ministra spravedlnosti nedostatečně a nesprávně vyhodnotil celkovou míru spolupráce jmenovaného obviněného. Argumentaci odvolacího soudu, v níž kalkuloval s výší trestu pro nespolečujícího obviněného, považuje za nerozhodnou vzhledem k tomu, že při přiznání tohoto statusu by obviněnému hrozil diametrálně odlišný trest, který by musel být uložen pod hranicí zákonné trestní sazby.

8. Při úvahách o druhu a výši trestu odvolací soud podle ministra spravedlnosti nezohlednil všechny polehčující okolnosti, které u obviněného přicházely v úvahu. Odvolací soud nevzal na zřetel upřímnou lítost obviněného ani jeho součinnost s orgány činnými v trestním řízení trvající více než 5 let, zatímco k přitěžujícím okolnostem přihlédl bezezbytku. Při hodnocení míry mimořádného snížení trestu odnětí svobody podle § 58 odst. 4 tr. zákoníku opomněl vyhodnotit osobu obviněného. Ministr spravedlnosti vytýká odvolacímu soudu, že „její hodnocení upozadil za kritéria ostatní, která vyložil jednoznačně v neprospěch obviněného“, a nezohlednil osobní a rodinný život obviněného, vazby na nezletilé děti ani vztah k dominantnímu sourozenci.

9. Ministr spravedlnosti shledává nesprávným názor, že pro posouzení otázky zmírnění trestu obviněnému T. B. nelze vycházet z jeho případné spolupráce s orgány činnými v trestním řízení v dalších trestních věcech, v nichž tento obviněný vystupuje v postavení svědka. Taková omezující podmínka neplyne z ustanovení § 39 odst. 1 tr. zákoníku a ministr spravedlnosti ji považuje za nelogickou. Je totiž běžné, že na podkladě výpovědi spolupracujícího obviněného bude zahajováno trestní stíhání dalších osob v jiných trestních řízeních, a taková situace nastala i v případě obviněného T. B.

10. Za zásadní důvod k podání stížnosti pro porušení zákona dále ministr spravedlnosti považuje hledisko účelu trestu, především jeho generálně preventivní účinek. Tato trestní věc je předmětem mimořádného zájmu veřejnosti a uložení takto přísného trestu v závěrečné fázi trestního řízení by mohlo mít neblahé důsledky, jelikož vysílá signál i pro věci projednávané v budoucnu. Současně rozsudek odvolacího soudu přes deklarování postupu podle § 261 tr. ř. vykazuje znaky překvapivosti. Dosavadní přístup orgánů činných v trestním řízení k výši uloženého trestu odnětí svobody byl setrvalý a nezavdával důvod k domněnce, že by měl být v odvolacím řízení změněn. Proto je rozhodnutí odvolacího soudu zatíženo deficitem nepředvídatelnosti soudního rozhodování.

11. Vzhledem k uvedenému ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že v části pravomocného rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 6. 2017, sp. zn. 5 To 55/2016, a v řízení předcházejícím byl porušen zákon v neprospěch obviněného T. B. v ustanoveních § 254 odst. 1 a § 259 odst. 4 tr. ř. a § 39 odst. 1, 3 a § 58 odst. 4 tr. zákoníku, a aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. v napadené části zrušil rozsudek Vrchního soudu v Olomouci a také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušenou část rozsudku, pokud zrušením pozbydou podkladu. Dále ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 270 odst. 1 tr. ř. přikázal věc Vrchnímu soudu v Olomouci k novému projednání a rozhodnutí.

12. Obviněný T. B. se vyjádřil k podané stížnosti pro porušení zákona prostřednictvím svého obhájce a vyslovil souhlas se závěry učiněnými ministrem spravedlnosti. Oproti stížnosti pro porušení zákona má obviněný odlišný názor na to, jakým způsobem měl být použit § 58 odst. 4 tr. zákoníku ve spojení s ustanovením § 108 odst. 1 tr. zákoníku. Podle názoru obviněného mu odvolací soud uložil trest v

rozporu s těmito ustanoveními trestního zákoníku a považuje napadený rozsudek odvolacího soudu za nesprávný a nezákonný. Ve shodě s podanou stížností pro porušení zákona obviněný spatřuje pochybení odvolacího soudu v tom, že odmítl přihlédnout k rozsahu jeho spolupráce s orgány činnými v trestním řízení. Již v přípravném řízení se k trestné činnosti doznal a začal aktivně spolupracovat, čímž zásadním způsobem napomohl rozkrýt veškerou další trestnou činnost. Jeho spolupráce byla rozsáhlá a informace jím poskytnuté zásadní. I jen samotná spolupráce obviněného odůvodňuje fakt, že výměra jemu uloženého trestu je nepřiměřeně přísná. Odvolací soud pochybil, pokud nepřihlédl k celkovému rozsahu spolupráce obviněného s orgány činnými v trestním řízení. I v současné době pomáhá rozkrýt a objasnit trestnou činnost a usvědčit z ní pachatele v několika desítkách formálně samostatně vedených trestních řízení a jeho spolupráce nadále pokračuje. K aktivnímu přístupu obviněného k objasňování trestné činnosti se mělo přihlížet, a to minimálně v rámci obecných zásad pro ukládání trestu (§ 39 tr. zákoníku), resp. při hodnocení polehčujících okolností (§ 41 tr. zákoníku). To, že ostatní trestní řízení jsou vedena formálně samostatně, mu nemůže být přičítáno k tíži. V závěrech odvolacího soudu stran rozsahu spolupráce proto obviněný spatřuje prvky svévole.

13. Jak dále obviněný zdůraznil, odvolací soud měl přihlédnout k tomu, že dopady uloženého majetkového trestu jsou fatální pro něho i pro celou jeho rodinu. Nesouhlasí s postupem odvolacího soudu, který zpřísnil trest jako celek, přestože ve svém rozhodnutí dospěl k závěru o nižší způsobené škodě, než jaká vyplývá z rozsudku soudu prvního stupně. K této skutečnosti odvolací soud při ukládání trestu nepřihlédl. Obviněný proto považuje uložený trest odnětí svobody za nepřiměřeně přísný, a za zcela přiměřený naopak pokládá trest jemu uložený rozsudkem soudu prvního stupně. Reálně by však podle jeho názoru bylo možné uvažovat i o trestu odnětí svobody v nižší výměře.

14. Obviněný závěrem svého vyjádření navrhl, aby Nejvyšší soud rozhodl tak, že byl porušen zákon v jeho neprospěch, aby zrušil výrok o uložení úhrnného nepodmíněného trestu odnětí svobody v trvání 6 let v rozsudku Vrchního soudu v Olomouci, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s ostrahou, a aby mu nově uložil úhrnný nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 3 roků, pro jehož výkon ho zařadí do věznice s ostrahou.

15. Obviněný T. B. ve svém dovolání podaném prostřednictvím obhájce uplatnil dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. ř. Nesprávnost a nezákonnost napadeného rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci shledává v chybném použití § 58 odst. 4 tr. zákoníku ve spojení s § 108 odst. 1 tr. zákoníku. Dovolatel zdůrazňuje, že mu byl v souladu s návrhem státního zástupce přiznán status spolupracujícího obviněného, když splnil požadavky vyplývající z ustanovení § 178a tr. ř., neboť zásadním způsobem přispěl k objasnění celé projednávané trestní věci. S ohledem na to mu soud prvního stupně uložil úhrnný nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 4 roků. Obviněný považuje za věcně nesprávný a zejména nezákonný výrok odvolacího soudu, který mu uložil úhrnný nepodmíněný trest odnětí svobody ve výměře 6 let, tedy v rozporu s ustanovením § 108 odst. 1 tr. zákoníku ve spojení s ustanovením § 58 odst. 4 tr. zákoníku, a to za situace, kdy dovolání státního zástupce podané v jeho neprospěch směřovalo výlučně proti výroku o trestu propadnutí majetku. Státní zástupce výslovně uvedl, že výrok o trestu odnětí svobody pokládá za přiměřený a nedomáhá se žádné změny. Obviněný proto namítá, že došlo k porušení jeho práva na spravedlivý proces.

16. Jak dále dovolatel připomíná, byl uznán vinným dvěma trestnými činy, a byl mu proto ukládán úhrnný trest. Za nejpřísněji trestný ve smyslu § 43 odst. 1 tr. zákoníku je nutno považovat trestný čin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku, jehož trestní sazba je stanovena na 5 až 10 let odnětí svobody. Za dolní hranici pro ukládání úhrnného trestu je proto třeba pokládat výměru 5 let odnětí svobody. S ohledem na to, že obviněný byl shledán vinným trestným činem spáchaným ve prospěch organizované zločinecké skupiny ve smyslu § 107 tr. zákoníku, bylo v jeho případě při ukládání trestu obligatorně uplatněno pravidlo podle § 108 odst. 1 tr. zákoníku, protože byla zvýšena horní hranice trestní sazby o jednu třetinu (z původních 10 let na

13 let a 4 měsíce). Dolní hranice trestní sazby odnětí svobody, tedy ve výměře 5 let, podle obviněného zůstává nedotčena, neboť pravidlo podle § 108 odst. 1 věty druhé tr. ř. o ukládání trestu v horní polovině takto stanovené trestní sazby se neuplatní tehdy, když jsou splněny podmínky podle § 58 tr. zákoníku. Vzhledem k tomu, že dovolatel byl označen za spolupracujícího obviněného, měl mu být v souladu s ustanovením § 58 odst. 4 tr. zákoníku obligatorně ukládán trest odnětí svobody pod dolní hranicí trestní sazby stanovené právě na 5 let. Odvolací soud proto pochybil, pokud mu uložil trest ve výměře 6 let. V podrobnostech obviněný odkazuje na vyjádření prof. JUDr. J. J., CSc., přiložené k jeho dovolání, v němž tento podal shodně vyznívající odborné stanovisko k dané otázce.

17. Z uvedených důvodů obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil výrok rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 6. 2017, sp. zn. 5 To 55/2016, o uložení úhrnného nepodmíněného trestu odnětí svobody v trvání 6 let, pro jehož výkon byl obviněný zařazen do věznice s ostrahou, a aby mu podle § 265m odst. 1 tr. ř. nově uložil nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 3 roků, pro jehož výkon jej zařadí do věznice s ostrahou.

18. Nejvyšší státní zástupce, který se vyjádřil k dovolání obviněného prostřednictvím státního zástupce činného u Nejvyššího státního zastupitelství, shledal důvodnými námitky obviněného vůči procesnímu postupu odvolacího soudu, který stran tohoto obviněného rozhodoval v první řadě za použití § 261 tr. ř., čili v jeho prospěch, přičemž při rozhodování v jeho neprospěch byl vázán (omezen) odvoláním státního zástupce. Přestože toto odvolání bylo koncipováno výlučně proti výroku o trestu propadnutí majetku, odvolací soud zasáhl podstatným způsobem do výše trestu odnětí svobody, který oproti původnímu výroku v rozsudku soudu prvního stupně nezákonně zpřísnil o 2 roky. Tímto výrokem odvolacího soudu došlo k porušení zákona v neprospěch obviněného T. B. v ustanoveních § 254 odst. 1 a § 259 odst. 4 tr. ř. a v ustanoveních § 39 odst. 1, 3 a § 58 odst. 4 tr. zákoníku, jak se tvrdí ve stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti.

19. Dovojuje-li však obviněný ve svých námitkách porušení zákonných podmínek pro ukládání mimořádně sníženého trestu odnětí svobody ve smyslu uložení trestu ve výši mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně pro uložení trestu spolupracujícímu obviněnému za trestný čin, jímž byl uznán vinným, přiklání se státní zástupce k řešení zastávanému až dosud v soudní praxi a použitému v posuzované věci též odvolacím soudem. Obviněný byl odsouzen podle § 240 odst. 3 tr. zákoníku za použití § 108 odst. 1 tr. zákoníku, nikoli pouze podle § 240 odst. 3 tr. zákoníku či podle § 240 odst. 3 tr. zákoníku za použití § 108 odst. 1 věty první tr. zákoníku. Ustanovení § 108 odst. 1 tr. zákoníku se netýká pouze horní hranice trestní sazby (věta první), ale zasahuje i do dolní hranice trestní sazby (věta druhá). Dolní hranicí takto zvýšené trestní sazby je tak vlastně spodní mez horní poloviny takto stanovené trestní sazby. Proto podle státního zástupce nedošlo k uložení trestu odnětí svobody nad dolní hranicí trestní sazby v rozporu s ustanovením § 58 odst. 4 tr. zákoníku. Z těchto důvodů státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného jako zjevně neopodstatněné podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř.

20. K vyjádření nejvyššího státního zástupce zaslal prostřednictvím svého obhájce repliku obviněný T. B. a projevil v ní svůj nesouhlas s právním názorem v něm obsaženým, který podle něj vychází z nesprávné, popřípadě neúplné aplikace ustanovení § 108 odst. 1 tr. zákoníku v souvislosti s ustanovením § 58 odst. 4 tr. zákoníku.

III.

Důvodnost stížnosti pro porušení zákona

21. Rozsah, v němž je odvolací soud oprávněn a povinen přezkoumat rozsudek soudu prvního stupně napadený odvoláním, upravuje ustanovení § 254 tr. ř. Odvolací soud se měl dopustit porušení zákona tvrzeného ministrem spravedlnosti nerespektováním zákonné úpravy obsažené v § 254 odst. 1 tr. ř.

Ministr spravedlnosti zde akcentuje tu skutečnost, že odvolací soud může provést svůj přezkum napadeného rozsudku jen v rozsahu, který vymezil odvolatel svým řádným opravným prostředkem.

22. Nejvyšší soud konstatuje, že toto základní východisko je třeba akceptovat, neboť vyplývá ze znění citovaného ustanovení, podle něhož odvolací soud přezkoumá zákonnost a odůvodněnost jen těch oddělitelných výroků rozsudku, proti nimž bylo podáno odvolání. Odvolací soud se zásadně může zabývat jen těmi částmi napadeného rozsudku a těmi oddělitelnými výroky (a jim přecházejícím řízením), které odvolatel výslovně označí jako výroky jím napadené, přičemž jejich správnost a zákonnost posuzuje na základě námitek uplatněných odvolatelem (z hlediska vytýkaných vad), s případným přihlédnutím i k vadám jím nevytýkaným, jsou-li povahy, kterou definuje ustanovení § 254 odst. 1 věta druhá tr. ř. (pokud mají vliv na správnost výroků, proti nimž bylo podáno odvolání).

23. Je-li proto napadený rozsudek soudu prvního stupně odvolacím soudem přezkoumáván pouze podle § 254 odst. 1 tr. ř., tedy nevznikne-li na základě podaného odvolání (jeho písemného znění splňujícího požadavky § 249 tr. ř., případně jeho následného rozšíření při veřejném zasedání konaném o odvolání) potřeba postupu podle § 254 odst. 2 či odst. 3 tr. ř., která by založila širší přezkum napadeného rozsudku, musí se odvolací soud omezit na posouzení zákonnosti a odůvodněnosti jen těch oddělitelných výroků, jež odvolatel výslovně napadl.

24. Toto omezení odvolacího soudu, které vyplývá z citované úpravy, je důsledkem změny provedené zákonem č. 265/2001 Sb., jímž se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a podle kterého bylo výrazně omezeno uplatnění revizního principu v odvolacím řízení a byl zaveden princip vázanosti odvolacího soudu podaným odvoláním.

25. Odvolací řízení je ovládáno dispoziční zásadou. Je proto věcí oprávněné osoby, zda, v jakém rozsahu a z jakých důvodů podá své odvolání. Úkonem realizovaným oprávněnou osobou – odvolatelem, tzn. podáním odvolání, jež splňuje obsahové náležitosti (§ 249 tr. ř.) tohoto řádného opravného prostředku, tj. vymezením napadených výroků v podaném odvolání, je nastaven rozsah přezkumné povinnosti odvolacího soudu, jehož meze nesmí být kromě zákonem stanovených výjimek překročeny.

26. Jiné než odvoláním napadené výroky je odvolací soud povinen přezkoumat, jsou-li splněny podmínky uvedené v ustanoveních § 254 odst. 2, 3 tr. ř., tj.

a) buď tehdy, mají-li vytýkané vady svůj původ v jiném výroku než v tom, proti němuž bylo podáno odvolání, přičemž jde o výrok, proti němuž odvolatel mohl podat odvolání a na který navazuje výrok napadený v odvolání (§ 254 odst. 2 tr. ř.),

b) anebo tehdy, bylo-li odvolatelem podáno odvolání proti výroku o vině, neboť pak je odvolací soud povinen přezkoumat v návaznosti na vady vytýkané tomuto výroku také výrok o trestu a rovněž další výroky, které mají ve výroku o vině svůj podklad (§ 254 odst. 3 tr. ř.).

27. Z uvedeného plyne, že pokud odvolací soud přezkoumá (a následně na základě zjištěné vady i zruší) výrok, který odvolatel nenapadl svým odvoláním, postupuje v rozporu se zákonnou úpravou. V závislosti na důsledcích jeho rozhodnutí pak takový vadný procesní postup odvolacího soudu zakládá porušení zákona buď ve prospěch, nebo v neprospěch té osoby, jíž se jeho rozhodnutí dotýká, tj. zpravidla obviněného.

28. Zodpovězení otázky, zda odvolací soud rozhodl v rámci zákonného zmocnění, tzn. v souladu s vymezením jeho pravomocí (stran rozsahu přezkoumání rozsudku napadeného odvoláním v souladu s úpravou obsaženou v § 254 tr. ř.), je odvislé od posouzení otázky, zda v případě postupu podle § 254 odst. 1 tr. ř. přezkoumal a rozhodl skutečně jen o oddělitelném výroku napadeném odvoláním

(případně jen o napadených oddělitelných výrocích).

29. Za oddělitelný výrok se pokládá takový, který lze samostatně, nezávisle na ostatních výrocích přezkoumat a po zjištění jeho vad i samostatně zrušit podle § 258 odst. 2 tr. ř. Otázku oddělitelnosti výroků je třeba posuzovat i podle toho, jaké vady odvolatel rozsudku (resp. řízení mu předcházejícímu) vytýká a jaké rozhodnutí hodlá odvolací soud učinit z podnětu takového odvolání (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář. 7. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 3033).

30. Oddělitelnými výroky od výroku o vině nebo od sebe navzájem jsou například výrok o trestu, výrok o ochranném opatření, výrok o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení (viz rozhodnutí pod č. 46/2003 Sb. rozh. tr.). V případě výroku o vině jsou samostatnými oddělitelnými výroky jednotlivé výroky o trestných činech spáchaných více skutky, popřípadě i o dílčích skutcích u pokračujícího trestného činu, které jsou z procesního hlediska samostatnými skutky podle § 12 odst. 12 tr. ř. Naopak neoddělitelné jsou tzv. právní a skutková věta týkající se téhož skutku, nebo výroky o vině jednotlivými trestnými činy, jichž se obviněný dopustil v jednočinném souběhu (viz rozhodnutí pod č. 19/2013 Sb. rozh. tr.; k tomu též FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 625).

31. Za oddělitelné výroky se považují i jednotlivé výroky, jimiž je v rozsudku řešena otázka právních následků zjištěné trestní odpovědnosti pachatele. V případě trestu odnětí svobody je oddělitelným výrokem výrok o způsobu výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody [viz rozhodnutí pod č. 46/2003 Sb. rozh. tr., které upozorňuje na to, že bylo-li odvolání podáno pouze proti tomuto výroku, pak odvolací soud přezkoumá jen tento výrok (a řízení jemu předcházející), pokud neshledá potřebným přezkoumat i jiné výroky napadeného rozsudku z důvodu uvedeného v § 254 odst. 2 tr. ř.]. Lze poukázat i na další rozhodnutí, jež se zabývala otázkou oddělitelnosti výroků týkajících se ryze otázky právních následků trestní odpovědnosti (trestů). Nejvyšší soud např. ve svých rozsudcích ze dne 26. 10. 2005, sp. zn. [4 Tz 106/2005](#), a ze dne 21. 11. 2007, sp. zn. [4 Tz 84/2007](#), konstatoval, že výrok rozsudku o uložení přiměřeného omezení či přiměřené povinnosti (nyní podle § 48 odst. 4 tr. zákoníku) je z hlediska opravného řízení oddělitelným výrokem od vlastního výroku o uložení jak podmíněného trestu odnětí svobody, tak trestu obecně prospěšných prací.

32. Při těchto zjištěních není důvod k učinění závěru, že by za procesně neoddělitelné měly být považovány ty výroky, jimiž byly pachateli trestného činu uloženy jako právní následek jeho trestní odpovědnosti různé druhy trestů. I tyto výroky je totiž zásadně možno odděleně přezkoumat ve smyslu výše vyloženém. To ostatně plyne i z právního názoru již dříve vyjádřeného rozhodnutí uveřejněném pod č. 10/1997 Sb. rozh. tr., v němž Nejvyšší soud sice shledal vadným postup odvolacího soudu, který při částečném zrušení rozsudku soudu prvního stupně toliko ohledně jednoho z více druhů trestů uložených obviněnému vrátil věc soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí v takto zrušené části (tj. toliko ohledně jednoho trestu), avšak nikterak nezpochybnil samotnou skutečnost, že by výrok o některém z více uložených druhů trestů nebyl oddělitelným výrokem a že by odvolací soud nemohl například zrušit výrok jen o některém druhu trestu (viz odůvodnění rozsudku: „Nejde tedy o to, že by výrok o některém z více uložených druhů trestů nebyl oddělitelným výrokem a že by odvolací soud zásadně nemohl zrušit výrok jen o některém druhu trestu.“).

33. Z dosud uvedeného plyne následující závěr. Jestliže odvolatel podal odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně pouze ohledně oddělitelného výroku o jednom z uložených trestů, přezkoumá odvolací soud podle § 254 odst. 1 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost jen tohoto výslovně napadeného oddělitelného výroku rozsudku, jakož i správnost postupu řízení, které mu předcházelo, a to z hlediska vytýkaných vad. Jiný přístup nepřičítá se zákonné reglementaci by mohl být odůvodněn

tehdy, pokud by z vlastní odvolací argumentace plynulo, že odvolatel ve skutečnosti brojí proti napadenému rozsudku v širším rozsahu, než který vyplývá z vlastního označení napadeného výroku, např. bylo-li by zřejmé, že státní zástupce shledává nepřiměřeně mírným i výslovně nenapadený trest odnětí svobody v případě, že by odvolací soud nevyhověl jeho požadavku na zpřísnění trestního postihu obviněného uložením dalšího druhu trestu, případně zpřísněním jiného druhu trestu, který byl obviněnému uložen již soudem prvního stupně (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. [6 Tdo 791/2017](#)).

34. Aplikací těchto teoretických východisek na posuzovanou věc je třeba dojít k poznatku, že při zohlednění tolika toho, z čeho vychází stížnost pro porušení zákona, by bylo třeba dospět k závěru o důvodnosti stížnosti pro porušení zákona v části týkající se tvrzeného porušení ustanovení § 254 odst. 1 tr. ř.

35. Je tomu tak proto, že změna rozsudku soudu prvního stupně týkající se postihu obviněného T. B. se – přes vymezení obsažené v odvolání státního zástupce podaného ve vztahu k tomuto obviněnému – projevila nejen ve výroku (procesně oddělitelném) o trestu propadnutí majetku napadeném odvoláním, nýbrž i ve výroku o trestu odnětí svobody, který nebyl odvoláním napaden. Přitom je nepochybné, že i tento odvoláním nenapadený oddělitelný výrok byl před svým zrušením odvolacím soudem přezkoumán, ač citované ustanovení zákona a obsah odvolání podaného státním zástupcem neposkytly k takovému postupu zákonný rámec.

36. Důvodnost tvrzení ministra spravedlnosti (a rovněž dovolatele), že státní zástupce svým odvoláním podaným v neprospěch obviněného napadl toliko výrok o trestu propadnutí majetku, má své opodstatnění jak ve vlastním písemném vyhotovení odvolání, tak v jeho přednesení intervenujícím státním zástupcem při veřejném zasedání odvolacího soudu (viz dále). Z písemného vyhotovení odvolání plyne, že státní zástupce „svým odvoláním ... napadá toliko výrok soudu prvního stupně o uložených trestech, a to ve vztahu k obžalovanému ... T. B. ...“, přičemž toto obecnější vymezení (v úvodu nekonkretizující druh napadeného trestu) rozvádí státní zástupce v následujícím textu svého odvolání, kde zmiňuje, že jeho odvolací námitky „proti výroku o uložených trestech výše uvedeným obžalovaným lze rozdělit do několika skupin. V první řadě jde o samotnou výměru uložených trestů odnětí svobody, dále nesprávně uložený trest propadnutí majetku podle § 66 odst. 1 tr. zákoníku a chybný výrok o trestu zákazu činnosti podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku“. Výměru uložených trestů shledával státní zástupce neodpovídající obecným zásadám ve smyslu § 38 odst. 1 a § 39 odst. 2 tr. zákoníku u obviněných R. B., R. H., T. P. a L. K., když u prvních tří jmenovaných pokládal uložené tresty za nepřiměřeně mírné, u posledně uvedeného obviněného naopak za trest nepřiměřeně přísný.

37. Námitky týkající se výroku o trestu propadnutí majetku podle § 66 odst. 1 tr. zákoníku uplatnil státní zástupce vůči obviněným R. B., T. B. a L. K. Jak výslovně zmínil, „z formulace tohoto výroku vyplývá, že uvedený trest byl obžalovaným ukládán jako trest propadnutí části majetku ... Na základě posouzení povahy a závažnosti zvláště závažného zločinu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupině podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku a zvláště závažného zločinu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku, pro něž byli obžalovaní odsouzeni, jakož i poměrů obžalovaných, je státní zástupce přesvědčen, že zejména pro dobu, po kterou měla být tato trestná činnost páchána, a výjimečný rozsah celkově zkrácené daně (při porovnání s jinými případy), je plně odůvodněné očekávání uložení trestu propadnutí celého majetku. U obžalovaných se jeví jako nutné odčerpát majetkové hodnoty, které posuzovanou trestnou činností nabyli, když je zřejmé, že dosud známý majetek obžalovaných představuje pouhý zlomek takto neoprávněně získaných majetkových hodnot. Současně by mělo jít i o přiměřený trest postihující majetkovou sféru obviněných ve smyslu § 39 tr. zákoníku“. Dále státní zástupce poukázal na to, že „... v posuzovaném případě jsou zejména s ohledem na mimořádný rozsah zkrácené daně splněny všechny zákonné podmínky k tomu, aby byl

uvedeným obžalovaným uložen trest propadnutí celého majetku, jenž bude postihovat veškeré věci a jiné majetkové hodnoty v jejich vlastnictví. K tomuto výroku směřoval i návrh státního zástupce v rámci závěrečné řeči, byť z hlediska požadavku právní jistoty se demonstrativně poukazuje na výčet jednotlivých věcí, u nichž bylo zjištěno, že jsou ve vlastnictví obžalovaných. Tato formulace však byla zcela nadbytečná a v konečném důsledku vedla k tomu, že soud některé věci obžalovaných opominul a tyto do uvedeného výroku nezahrnul ... V případě, že bude tomuto návrhu státního zástupce ... odvolacím soudem vyhověno a jmenovaným obžalovaným bude uložen trest propadnutí celého majetku, zůstane tak konečné řešení a určení toho, co je majetkem obžalovaných a na které součásti jejich majetku se takto uložený trest propadnutí majetku vztahuje, až na řízení vykonávací“.

38. Vzhledem k této argumentaci státní zástupce ve vztahu k obviněnému T. B. navrhl, aby odvolací soud „... podle § 258 odst. 1 písm. b), e), odst. 2 tr. ř. zrušil výrok o trestu propadnutí části vyjmenovaného majetku podle § 66 odst. 1 tr. zákoníku ve vztahu k obžalovanému T. B. ... a podle § 259 odst. 3 tr. ř. na podkladě správně zjištěného skutkového stavu věci soudem prvního stupně sám ve věci rozhodl rozsudkem tak, že ... obžalovanému T. B. nově uloží trest propadnutí celého majetku podle § 66 odst. 1 tr. zákoníku [příčemž uložený úhrnný trest odnětí svobody v trvání 4 roků nepodmíněně, pro jehož výkon byl obžalovaný zařazen do věznice s ostrahou podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku, zůstane nezměněn]“.

39. Ve stejném rozsahu uplatnil své odvolací námitky vůči rozsudku soudu prvního stupně v části týkající se obviněného T. B. i intervenující státní zástupce při veřejném zasedání u odvolacího soudu dne 6. 6. 2017. Zopakoval, že „s ohledem na povahu a závažnost této trestní věci nelze uvažovat o uložení propadnutí pouze i části majetku ve vztahu k obžalovaným R. B., T. B. a L. K., kteří z této trestné činnosti profitovali, měli nejvyšší zisk“, a navrhl, „aby byl uložen trest propadnutí celého tohoto majetku ...“. Postoj státního zástupce zůstal nezměněn i při veřejném zasedání dne 7. 6. 2017, kde státní zástupce doslovně přečetl konečný návrh z písemně vypracovaného odvolání.

40. Jak již zmíněno výše, výroky o nepodmíněném trestu odnětí svobody a o trestu propadnutí majetku, obsažené v rozsudku soudu prvního stupně napadeném odvoláním, bylo třeba ve věci obviněného T. B. pokládat za oddělitelné, samostatně přezkoumatelné výroky. Na rozdíl od případu tzv. vedlejšího trestu (např. trestu ztráty čestných titulů a vyznamenání), který je možno uložit jen ve spojení s trestem jiným (tzv. hlavním), nebyla dána taková vzájemná podmíněnost jednotlivých druhů trestů uložených tomuto obviněnému, která by založila možnost širšího přezkumu napadeného rozhodnutí. Takový širší přezkum by založilo např. napadení výroku o tzv. hlavním trestu, neboť při jeho přezkoumání a případném zrušení by samostatně nemohl obstát ani trest vedlejší, a to na rozdíl od případu, kdy by odvoláním byl naopak napaden jen výrok o trestu vedlejší. Jeho zrušení by totiž neznamenalo, že by samostatně nemohl obstát trest hlavní.

41. Byl-li v nyní posuzované věci odvoláním státního zástupce napaden toliko výrok o trestu propadnutí majetku, který byl obviněnému uložen podle § 66 odst. 1 tr. zákoníku z důvodu vyložených v napadeném rozsudku, přičemž podle hodnocení odvolatele soudem prvního stupně zvolená výměra (vztažení tohoto druhu trestu uloženého jako částečného jen k položkám specifikovaným ve výroku) nevyjádřila dostatečně odkazované skutečnosti, pak nevznikla na základě odvolání státního zástupce potřeba přezkumu odvoláním nenapadeného výroku o trestu odnětí svobody.

42. Zaměření odvolání státního zástupce (a to jak z hlediska explicitního označení jím napadeného výroku, tak z hlediska formulace námitek uplatněných vůči tomuto výroku) proto podle § 254 odst. 1 tr. ř. neumožnilo odvolacímu soudu, aby na jeho podkladě přezkoumal i odvoláním nenapadený výrok o trestu odnětí svobody. Pokud tak vrchní soud učinil, zdánlivě porušil citované ustanovení vymezující rozsah přezkumu.

43. K toliko zdánlivému porušení citovaného ustanovení došlo proto, že zákonnost přezkumu výroku o trestu odnětí svobody odůvodnila skutečnost, kterou stížnost pro porušení zákona opomenula vyhodnotit. Právní závěry v ní vyslovené (s nimiž se ztotožnilo státní zastupitelství i obhajoba) stran porušení ustanovení § 254 odst. 1 tr. ř. by bylo třeba pokládat za důvodné pouze ve dvou případech.

44. Vyslovený právní závěr o porušení ustanovení § 254 odst. 1 tr. ř. by byl platný zejména tehdy, pokud by odvolací soud ve veřejném zasedání rozhodoval toliko o odvolání státního zástupce podaného v neprospěch obviněného T. B. Tak tomu však, jak plyne z výše uvedeného, nebylo. Státní zástupce totiž podal odvolání i ve vztahu k dalším osobám, a co je podstatné pro řešení nastolené otázky, odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně podali i vyjmenovaní obvinění.

45. Stejný závěr by bylo nutno dovodit rovněž za situace, pokud by rozhodnutí odvolacího soudu o odvoláních spoluobviněných nikterak neovlivnilo postavení obviněného T. B. Za této situace by rozsah přezkumu odvolacího soudu ve vztahu k tomuto obviněnému byl nadále vymezen odvoláním státního zástupce, tj. vztahoval by se jen na jím napadený výrok o trestu propadnutí majetku.

46. Nejvyšší soud však učinil závěr, jenž plyne přímo z výrokové části rozsudku odvolacího soudu (a konec konců ho zmiňuje i stížnost pro porušení zákona), že na podkladě odvolání zbývajících obviněných a při použití ustanovení § 261 tr. ř. zasáhl odvolací soud i do výroku o vině týkajícího se obviněného T. B., kterýžto výrok na podkladě uplatnění tzv. beneficia cohaesionis zrušil a ve svém rozsudku ho nahradil výrokem novým při zohlednění změn svědčících i ve prospěch tohoto obviněného. Tato skutečnost je pak rozhodující z hlediska posouzení tvrzeného porušení ustanovení § 254 odst. 1 tr. ř. odvolacím soudem.

47. Jakmile totiž zasáhl odvolací soud do výroku o vině týkajícího se obviněného T. B., nemohl být stran rozsahu své přezkumné povinnosti nadále vázán opravným prostředkem, který byl podán ve vztahu k tomuto obviněnému (tj. odvoláním státního zástupce). Z logiky věci vyplynulo, že při zrušení výroku o vině a při vyslovení nového příznivějšího výroku týkajícího se otázky trestní odpovědnosti tohoto obviněného bylo nutno přezkoumat všechny výroky obsahově navazující na výrok o vině, neboť ty nemohly za uvedené situace samostatně obstát. S novým řešením otázky trestní odpovědnosti bylo nutno nově (a v celém rozsahu) vyřešit otázku právních následků nově formulované trestní odpovědnosti.

48. Zjednodušeně vyjádřeno, použití ustanovení § 261 tr. ř. odvolacím soudem ve vztahu k výroku o vině obviněného T. B. navodilo situaci obdobnou té, jako by sám tento obviněný podal odvolání proti výroku o vině (v daném směru neexistenci jeho odvolání nahradily úspěšné řádné opravné prostředky spoluobviněných). Nastala situace, na niž dopadá režim ustanovení § 254 odst. 2 tr. ř., tj. povinnost odvolacího soudu přezkoumat celý výrok o trestu jako výrok obsahově navazující na výrok o vině.

49. Vzhledem k těmto skutečnostem dospěl Nejvyšší soud k závěru, že tvrzení stížnosti pro porušení zákona o porušení ustanovení § 254 odst. 1 tr. ř. odvolacím soudem je neopodstatněné, a proto svým rozsudkem nevyšloval takové porušení, k němuž mělo dojít v neprospěch obviněného.

50. Přes konstatování právě uvedeného však Nejvyšší soud nemůže akceptovat další procesní postup odvolacího soudu, který se projevil v otázce ukládaného trestu a který souvisí s namítaným porušením ustanovení § 259 odst. 4 tr. ř. Porušení tohoto ustanovení shledává stížnost pro porušení zákona ve skutečnosti, že odvolací soud na podkladě odvolání státního zástupce, podaného sice v neprospěch obviněného, avšak v rozsahu výše zmíněném, zpřísnil obviněnému výrok o trestu odnětí svobody nenapadený tímto odvoláním.

51. S citovaným ustanovením bezprostředně souvisí otázka výše vyložená, tj. správné určení

oddělitelných výroků, neboť její vyřešení způsobem odpovídajícím zákonu vymezuje, stran jakých výroků může dojít ke změně napadeného rozsudku, která se projeví zhoršením postavení obviněného na podkladě odvolání podaného v jeho neprospěch státním zástupcem.

52. Důsledné určení toho, stran jakých výroků může odvolací soud s oporou o ustanovení § 259 odst. 4 tr. ř. rozhodnout zákonným způsobem, plyne i z požadavku formulovaného v § 249 odst. 2 tr. ř., podle něhož státní zástupce je povinen v odvolání uvést, zda je podává, byť i zčásti, ve prospěch, nebo v neprospěch obviněného. Právě formulací citovaného požadavku týkajícího se obsahu odvolání, které podává státní zástupce, sleduje zákon potřebu předvídatelnosti rozhodnutí odvolacího soudu, neboť plyne-li z podaného odvolání transparentním způsobem, jaké výroky rozsudku státní zástupce napadá „ve prospěch“, či naopak „v neprospěch“ obviněného, poté si obviněný může učinit rámcovou představu o tom, jak se jeho situace může změnit a tomuto přizpůsobit svou procesní aktivitu v rámci odvolacího řízení. Pro odvolací soud pak takové vymezení určuje okruh výroků, ohledně nichž může – shledá-li v tomto směru odvolání důvodným – změnit napadený rozsudek v neprospěch obviněného.

53. V nyní posuzované věci byl odvoláním státního zástupce podaným v neprospěch obviněného T. B. napaden pouze oddělitelný výrok o trestu propadnutí majetku. Jen ohledně tohoto výroku proto mohl vrchní soud při dodržení podmínek podle § 259 odst. 4 tr. ř. rozhodnout způsobem, který zhoršil postavení obviněného. Rozhodl-li současně se zpřísněním tohoto druhu trestu i o zpřísnění odvoláním nenapadeného trestu odnětí svobody, porušil svým rozhodnutím ustanovení § 259 odst. 4 tr. ř. v neprospěch obviněného.

54. V této souvislosti se jeví potřebným zdůraznit, že je třeba důsledně rozlišovat:

a) možnost odvolacího soudu přezkoumat určitý výrok, která je dána napadením příslušného oddělitelného výroku podaným odvoláním, případně uplatněním tzv. beneficia cohaesionis (§ 261 tr. ř.), a

b) možnost odvolacího soudu zrušit napadený rozsudek a nově tento vyslovit, která je v případě změny projevující se k tíži obviněného dána napadením tohoto výroku osobou k tomu oprávněnou (státním zástupcem, poškozeným) v neprospěch obviněného.

55. Jinými slovy vyjádřeno, samotná možnost odvolacího soudu přezkoumat výrok o trestu odnětí svobody u obviněného T. B. (v důsledku použití ustanovení § 261 tr. ř.) a možnost zrušit tento výrok (v důsledku zrušení jemu předcházejícího výroku o vině podle § 258 odst. 2 věty za středníkem tr. ř.) nezaložily možnost nově vyslovit výrok o trestu odnětí svobody, který nebyl v neprospěch obviněného napaden odvoláním státního zástupce, v podobě, která se projevila zhoršením jeho postavení (zpřísnění tohoto trestu o 2 roky). Pokud odvolací soud uložil obviněnému takový trest, porušil svým postupem ustanovení § 259 odst. 4 tr. ř. v jeho neprospěch.

56. Ministr spravedlnosti dále spatřuje porušení ustanovení § 58 odst. 4 tr. zákoníku v tom, že odvolací soud „nedostatečně vyhodnotil celkovou míru spolupráce obviněného T. B. s orgány činnými v trestním řízení, a to nejen v nyní projednávané věci, ale také v celé řadě dalších trestních věcí souvisejících s projednávanou velmi závažnou trestnou činností“, v důsledku čehož nebyl „naplněn účel trestu spočívající v zájmu státu na rozbití zločineckých skupin, do kterých je v důsledku jejich vysoké organizovanosti obtížné proniknout, a to i za cenu podstatného zmírnění postihu jednotlivce, který se přímo nebo nepřímo podílel na trestné činnosti a který umožnil odhalení a usvědčení spolupachatelů, často i organizátorů a řídicích osob organizovaných skupin nebo jiných zločineckých organizací“.

57. Soud prvního stupně při zdůvodnění svého výroku o trestu, který uložil obviněnému T. B., vyšel z

toho, že „... s přihlédnutím k tomu, že obžalovaný byl tím, kdo přispěl jako spolupracující obviněný výrazným způsobem k objasňování trestné činnosti spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny, dospěl soud k závěru, že jsou splněny zákonné podmínky pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby podle § 58 odst. 4 tr. zákoníku a je možné uložit úhrnný trest pod dolní hranici trestní sazby v trvání 4 roků, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s ostrahou. Důvody, proč soud považuje obžalovaného T. B. za spolupracujícího obviněného, jsou podrobně rozvedeny výše. Je třeba uvést, že jednání tohoto spolupracujícího obviněného mělo naprosto zásadní význam pro objasnění zvláště závažného zločinu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Bez výpovědi obžalovaného T. B. by se nepodařilo objasnit projednávanou trestnou činnost v celém rozsahu, a to zejména s ohledem na tu skutečnost, že trestná činnost byla páchána po velmi dlouhou dobu a byla to právě výpověď tohoto obžalovaného, díky níž se podařilo objasnit nejenom to, po jak dlouhou dobu byla páchána trestná činnost, ale zejména i to, v jakém rozsahu byla páchána, když následně získaná obnovená data pouze potvrdila část údajů, které tento obžalovaný již sdělil orgánům činným v trestním řízení. Při úvahách o možnosti postupu podle § 58 odst. 4 tr. zákoníku soud rovněž přihlédl k té skutečnosti, že jedním z motivů obžalovaného T. B. byla sice rovněž ziskuchtivost, ale na druhé straně významnou roli v jeho rozhodnutí páchat tuto trestnou činnost sehrála i ta skutečnost, že hlavním pachatelem a řídicí osobou organizované zločinecké skupiny byl bratr tohoto obžalovaného – obžalovaný R. B. Přitom je zřejmé, že v počáteční fázi při rozhodování obžalovaného T. B. páchat trestnou činnost sehrálo významnou roli právě to, že šlo o trestnou činnost, ke které ho přivedl jeho starší bratr. Na druhé straně při úvahách o druhu a výši trestu je třeba uvést, že nejsou splněny podmínky pro uložení ještě mírnějšího trestu, případně pro podmíněný odklad výkonu trestu, a to ... zejména s přihlédnutím ke skutečnosti, že obžalovaný T. B. byl pravou rukou osoby řídicí organizovanou zločineckou skupinu, kontroloval ostatní spoluobžalované, a lze tedy dovodit závěr, že v době páchání trestné činnosti byl v rámci organizované zločinecké skupiny druhou nejdůležitější osobou po obžalovaném R. B.“

58. Oproti tomuto posouzení odvolací soud zaujal stanovisko, že ve své podstatě jedinou skutečností, kterou je nezbytné zhodnotit ve prospěch obviněného T. B., je to, že „jeho jednání jako spolupracujícího obviněného bylo zvláště významné pro objasnění činnosti spáchané členy organizované skupiny, a jednání spolupracujícího obviněného tak mělo velký význam pro orgány činné v trestním řízení i za situace, kdy tyto orgány neměly dostatek dalších možností pro včasné odhalení spáchané trestné činnosti, případně její překažení“. Ostatní skutečnosti, jež je nezbytné při úvaze o výměře trestu hodnotit, svědčí podle odvolacího soudu v jeho neprospěch.

59. Z hlediska posuzování důvodnosti závěrů odvolacího soudu o potřebě zpřísnění trestu odnětí svobody uloženého obviněnému T. B. soudem prvního stupně je podstatné zjištění, na které poukazuje stížnost pro porušení zákona a podle něhož východiskem odvolacího soudu o jím zjišťované nepřiměřenosti trestu je úvaha o trestu, který by obviněného postihl, pokud by mu nebyl přiznán statut spolupracujícího obviněného (kdy by mu „měl být ukládán trest odnětí svobody okolo 11 let“), ve vztahu k němuž je pak poměřován trest, který mu jako spolupracujícímu obviněnému odvolací soud uložil („přiměřeným a zákonu odpovídajícím hlediskům je trest ve výměře 6 let, přičemž tímto způsobem došlo ke zmírnění trestu u spolupracujícího obviněného takřka na polovinu výměry trestu, který by mu jinak s ohledem na výše uvedené hrozil“).

60. Odvolací soud k trestu uloženému obviněnému T. B. mimo jiné uvedl, že s přihlédnutím k vyhodnocení jeho osoby dosud žijící řádným životem, ale s ohledem na přitěžující okolnosti konstatované již soudem prvního stupně by mu měl být ukládán trest odnětí svobody okolo 11 let. Byl však spolupracujícím obviněným, kterému byl přiznán tento statut ve smyslu § 178a tr. ř., proto jsou nepochybně dány podmínky pro postup soudu podle § 58 odst. 4 tr. zákoníku a bylo možné ukládat trest odnětí svobody pod dolní hranici jeho zákonné výměry. V této souvislosti pak odvolací soud zdůraznil, že pozice spolupracujícího obviněného je hodnocena toliko v konkrétní projednávané věci,

v níž byl obviněnému přiznán takový statut, a nelze vycházet z případné další spolupráce obviněného s orgány činnými v trestním řízení v dalších věcech a řízeních, které se projednávají a probíhají a v nichž obviněný vystupuje v pozici svědka či v obdobném procesním postavení. Takovou spolupráci obviněného v jiných trestních řízeních nelze podle názoru odvolacího soudu vyhodnotit v této projednávané trestní věci z hlediska úvah o zmírnění trestu, zákon ani výslovně nepřipouští takovou možnost.

61. Podle Nejvyššího soudu vadnost přístupu odvolacího soudu spočívá v již jeho výše uvedeném východisku, protože skutečnosti rozhodné pro stanovení druhu a výměry trestu formulované v ustanovení § 39 odst. 1 tr. zákoníku a jejich význam v posuzované věci v případě obviněného T. B. hodnotí v rámci trestní sazby, kterou na něj jako na spolupracujícího obviněného vůbec nelze užít (úvaha o přiměřenosti trestu ve výměře 11 let). Následně při vyjádření další nesprávnosti („... a je tak možné ukládat trest odnětí svobody pod dolní hranicí jeho zákonné výměry“) - neboť s přihlédnutím k ustanovení § 2 odst. 1 tr. zákoníku bylo třeba užít to znění trestního zákoníku, které pro takový případ zavedlo v ustanovení § 58 odst. 4 tr. zákoníku obligatorní ukládání trestu odnětí svobody pod dolní hranicí trestní sazby (správně tedy mělo být uvedeno, že je nutné ukládat trest odnětí svobody pod dolní hranicí jeho zákonné výměry) - činí odvolací soud to, co je rovněž již zmíněno, že při uložení trestu ve výměře 6 let odůvodňuje přiměřenost této sankce porovnáním s výměrou, která byla reálná, pokud by obviněnému nebyl přiznán status spolupracujícího obviněného. V tomto směru spočívá zásadní a rozhodující pochybení odvolacího soudu, na které důvodně poukázal již ministr spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona.

62. Současně je zřejmé, že odvolací soud při zdůvodnění zpřísnění trestu, k němuž přistoupil, uvedl na podporu takového postupu další skutečnost, kterou nelze akceptovat. Podle odvolacího soudu totiž pozice spolupracujícího obviněného je hodnocena toliko v konkrétní projednávané věci, v níž byl obviněnému přiznán takový statut, a nelze vycházet z případné další spolupráce obžalovaného s orgány činnými v trestním řízení v dalších věcech a řízeních, které se projednávají a probíhají a v nichž obviněný vystupuje v pozici svědka či v obdobném procesním postavení.

63. Byť by bylo možno tvrdit, že institut spolupracujícího obviněného nutně znamená, že výpověď takové osoby musí mít podobu výpovědi obviněného, důsledné setrvání na takovém postoji by mohlo vést k nežádoucím důsledkům. Samotný fakt, že by věc, v níž byly důvody k vedení společného řízení o všech obviněných participujících na činu, byla z objektivních důvodů (případně záměrně) rozdělena na více samostatných řízení, by totiž při tomto přístupu znamenal, že by bylo možno hodnotit doznání spolupracujícího obviněného jen ve vztahu k té části, v níž by podal výpověď v tomto postavení. To by umožňovalo (pokud by k takovému vyloučení došlo s tímto záměrem), že by doznání spolupracujícího obviněného nemohlo být náležitě ve formě bonusu, který zavedený procesní institut ve svých důsledcích v trestním právu hmotném pro takového obviněného přináší, hodnoceno v rozsahu rozkrytí a objasnění trestné činnosti celé organizované zločinecké skupiny, ale pouze ve vztahu k těm spoluobviněným, ohledně nichž by společně se spolupracujícím obviněným bylo vydáno příslušné rozhodnutí ve společném řízení. Dovedeno ad absurdum, při záměrném vyloučení věci zbývajících obviněných ze společného řízení k samostatnému projednání, či při záměrném vedení samostatného řízení toliko vůči takovému obviněnému od počátku, by došlo - při této interpretaci - k vyloučení účinků, jež mají podle vůle zákonodárce nastat v rovině právních následků trestní odpovědnosti (tj. při uložení trestu) u spolupracujícího obviněného.

64. Přitom praktické poznatky umožňují učinit závěr, že mnohdy může být důvodem pro vedení samostatného řízení samotný rozsah trestné činnosti, která má vazbu k jednání spolupracujícího obviněného (resp. k jednání organizované zločinecké skupiny, osob jednajících ve spojení s organizovanou zločineckou skupinou či ve prospěch organizované zločinecké skupiny), který může být tak značný, že vedení společného řízení není fakticky možné (např. i proto, že se nepodařilo zatím ustanovit či zajistit všechny osoby, vůči nimž by přicházelo v úvahu vedení trestního stíhání ve

společném řízení). Mnohdy může vyloučení části věci k samostatnému projednání a rozhodnutí odůvodnit potřeba respektovat zásadu rychlosti řízení (např. tehdy, je-li stran některých obviněných věc již objasněna do té míry, že lze podat obžalobu či rozhodnout rozsudkem, zatímco stran další části participujících osob je nezbytné provedení dalšího, delší dobu trvajícího dokazování apod.). Reálná situace panující v jednotlivých složkách objasňované trestné činnosti zkrátka může z mnoha příčin odůvodnit zákonu neodporující vedení více samostatných trestních řízení v obsahově související věci. Nemožnost zhodnocení podílu osoby, která podala úplnou a pravdivou výpověď ve smyslu § 178a tr. ř. jednak v pozici spolupracujícího obviněného a poté v později (či souběžně) vedeném řízení jiném, kde z povahy věci může vystupovat již jen jako svědek, by odporovalo cíli, pro který byl zaveden uvedený institut do právního řádu České republiky.

65. Další skutečnost, která se patrně (neboť v daném směru nelze nalézt konkrétní údaj v odůvodnění napadeného rozsudku) projevila při formulaci závěru odvolacího soudu o nepřiměřené mírnosti trestu odnětí svobody uloženého obviněnému soudem prvního stupně, spočívá v tom, že odvolací soud zřejmě shledával dolní hranici trestní sazby, pod níž je nezbytné uložit tento druh trestu spolupracujícímu obviněnému, v případě obviněného T. B. ve výměře 9 let a 2 měsíců. Takovou úvahu podporuje zjištění, podle něhož odvolací soud uložil obviněnému trest ve výměře, která převyšuje dolní hranici trestní sazby uvedené v § 240 odst. 3 tr. zákoníku. Nelze sice spolehlivě zjistit, zda ze stejného předpokladu vyšel i soud prvního stupně, ale spíše tomu tak bude, neboť uložil trest i za použití ustanovení § 108 odst. 1 tr. zákoníku, ač k takovému postupu nebyl důvod (viz níže), přičemž ani tento soud výslovně neuvedl, pod jakou hranicí uložil obviněnému trest odnětí svobody ve výměře 4 roků, a v jakém rozsahu mu tedy uložil kratší trest, než jaký vymezuje příslušná zákonná trestní sazba. Stran nesprávnosti tohoto východiska odkazuje Nejvyšší soud na následující část odůvodnění svého rozsudku, v níž hodnotí důvodnost dovolání obviněného.

66. V další části se Nejvyšší soud zabýval námitkami stížnosti pro porušení zákona vytýkajícími porušení ustanovení § 39 odst. 1 a 3 tr. zákoníku a shledal je zčásti důvodnými. Při uložení trestu obviněnému T. B. však došlo i k porušení ustanovení § 108 odst. 1 tr. zákoníku, a to rovněž v neprospěch obviněného.

IV.

Důvodnost dovolání

67. Obviněný T. B. uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. v jeho druhé alternativě, a to v souvislosti se svým tvrzením o nesprávném výkladu a použití ustanovení § 108 tr. zákoníku při řešení otázky, v jaké trestní sazbě mu měl být uložen trest odnětí svobody podle § 58 odst. 4 tr. zákoníku. Pokud jde o druhý důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., v případě trestu odnětí svobody nastupuje možnost uplatnění tohoto důvodu dovolání též tehdy, byl-li napadeným rozsudkem uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou pro konkrétní trestný čin - pod jeho dolní hranicí při použití ustanovení § 58 tr. zákoníku, aniž byly splněny všechny zákonné podmínky pro takový postup. Naopak zpravidla opačný závěr bude nezbytné učinit, pokud se bude obviněný prostřednictvím tohoto dovolacího důvodu domáhat nového uložení trestu odnětí svobody nikoli v rámci zákonného rozpětí dané trestní sazby, nýbrž pod její dolní hranicí.

68. Obecně je totiž přijímáno, resp. v daném směru je judikatura Nejvyššího soudu jednotná, že dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. nelze účinně uplatnit v situaci, kdy obviněnému byl trest odnětí svobody uložen v rámci zákonné trestní sazby a ten se domáhá toho, aby mu byl uložen pod dolní hranicí zákonné trestní sazby s oporou o ustanovení § 58 odst. 1, odst. 2, odst. 5 nebo odst. 6 tr. zákoníku, neboť v těchto případech jde o fakultativní postup (soud může snížit trest).

69. Od označených případů je však odlišná situace tam, kde se trest ukládá pachateli, který je

označen jako spolupracující obviněný, neboť v tomto případě je snížení trestu pod dolní hranici trestní sazby obligatorní (soud sníží trest odnětí svobody). Námitka obviněného T. B., že trest odnětí svobody uložený mu odvolacím soudem ve výměře, která je nad dolní hranicí zákonné trestní sazby, je za daných souvislostí (není-li sporu o tom, že postavení spolupracujícího obviněného mu bylo, a to důvodně, přiznáno i jím napadeným rozsudkem odvolacího soudu) námitkou obsahově naplňující uplatněný dovolací důvod.

70. Podstata problému spočívá v interpretaci ustanovení § 58 odst. 4 tr. zákoníku, přičemž obviněný T. B. zastává právní názor, podle něhož „pokud jsou splněny podmínky pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody podle § 58 tr. zákoníku, pravidlo o ukládání trestu v horní polovině ‚zvýšené‘ trestní sazby podle § 108 odst. 1 věty druhé tr. zákoníku se neuplatní“. Obviněný považuje ustanovení § 58 tr. zákoníku za výjimku z postupu upraveného v § 108 odst. 1 větě druhé tr. zákoníku a dovozuje, že trest odnětí svobody mu měl být uložen pod dolní hranicí sazby trestu odnětí svobody stanovené v § 240 odst. 3 tr. zákoníku, tedy ve výměře nižší než 5 let. Pokud mu odvolací soud uložil tento trest v trvání 6 let, zatížil podle mínění obviněného své rozhodnutí vadou zakládající dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. zákoníku.

71. Ve shodě s tím, co je obsahem dovolání obviněného, je třeba konstatovat, že ustanovení § 108 odst. 1 tr. zákoníku ve své první větě upravuje toliko změnu horní hranice trestní sazby a zcela mlčí stran její dolní hranice. Věta druhá citovaného ustanovení, z níž plyne, v jakém rozpětí se uloží trest pachateli trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny (v horní polovině takto stanovené trestní sazby odnětí svobody), a která tímto způsobem upravuje zvýšení též dolní hranice trestní sazby, se vztahuje na postih pachatele trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny, kterému nebyl přiznán status spolupracujícího obviněného. Dopadá na tyto případy, nejsou-li zároveň splněny podmínky pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody podle § 58 tr. zákoníku. Vyloučení postihu spolupracujícího obviněného (obligatorní snížení trestu odnětí svobody pod zákonnou trestní sazbu podle § 58 odst. 4 tr. zákoníku) v rámci trestní sazby, jejíž rozpětí plyne z použití obou vět ustanovení § 108 odst. 1 tr. zákoníku, s sebou přináší závěr, že v takovém případě není zákonem definovaná jiná dolní hranice trestní sazby – pod níž je třeba ukládat trest podle § 58 odst. 4 tr. zákoníku – než ta, kterou upravuje příslušné ustanovení trestního zákoníku obsažené v jeho zvláštní části u trestného činu, podle něhož dochází k trestnímu postihu pachatele, tj. v posuzovaném případě s ohledem na ustanovení § 43 odst. 1 tr. zákoníku je to dolní hranice sazby trestu odnětí svobody podle § 140 odst. 3 tr. zákoníku.

72. Řečeno jinak, vylučuje-li ustanovení § 108 odst. 1 věta druhá in fine tr. zákoníku použití citovaného ustanovení v případě postihu pachatele, kterému byl přiznán status spolupracujícího obviněného, pak se vůbec citované ustanovení neuplatní při stanovení konkrétní výměry trestu ukládaného takovému pachateli. Z toho současně plyne, že za dolní hranici trestní sazby, pod níž je třeba uložit trest odnětí svobody podle § 58 odst. 4 tr. zákoníku, nelze považovat dolní hranici výměry, v níž se vyměřuje trest pachateli trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny, jemuž nebyl přiznán status spolupracujícího obviněného (tj. ve výměře 9 let a 2 měsíců, jako se stalo v posuzované věci v případě spoluobviněného L. K.). Spolupracujícímu obviněnému je třeba uložit trest odnětí svobody jen za užití ustanovení § 58 odst. 4 tr. zákoníku, tedy u obviněného T. B. pod výměrou 5 let, kterou je vymezena dolní hranice trestní sazby podle § 240 odst. 3 tr. zákoníku.

73. Uvedená zjištění vedou Nejvyšší soud k závěru, že obviněný uplatnil své dovolání důvodně, neboť vada, již je zatížen rozsudek odvolacího soudu, naplňuje dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. v jeho variantě jiného nesprávného hmotněprávního posouzení, spočívající ve vadném výkladu ustanovení § 108 odst. 1 tr. zákoníku a jeho nesprávném užití při ukládání trestu dovolateli. Současně došlo i k naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.

V.

Způsob a důvody rozhodnutí Nejvyššího soudu o podaných opravných prostředcích

74. Nejvyšší soud shledal, že napadeným rozsudkem a v řízení mu předcházejícím, konkrétně ve stadiu řízení před odvolacím soudem, došlo ze strany Vrchního soudu v Olomouci k porušení označených zákonných ustanovení trestního zákoníku a trestního řádu v neprospěch obviněného T. B. Vyslovil proto podle § 268 odst. 2 tr. ř. takové porušení zákona v ustanoveních § 254 odst. 1 a § 259 odst. 4 tr. ř. a v ustanoveních § 39 odst. 1, § 58 odst. 4 a § 108 odst. 1 tr. zákoníku.

75. Protože k porušení zákona došlo v neprospěch obviněného, Nejvyšší soud podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil vadné části napadeného rozsudku odvolacího soudu. Zjištěná vada týkající se oddělitelného výroku o trestu odnětí svobody umožnila to, že Nejvyšší soud svým rozsudkem zrušil toliko tento vadný výrok a na něj bezprostředně navazující výrok o způsobu výkonu trestu, který nemohl samostatně obstát. Ke zrušení této části rozsudku odvolacího soudu a rozhodnutí na něj obsahově navazujících přistoupil Nejvyšší soud i na podkladě dovolání obviněného, které bylo vyhodnoceno jako důvodné z příčin uvedených výše v odůvodnění tohoto rozsudku.

76. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že náprava pochybení, jehož se odvolací soud dopustil, nevyžaduje vrácení věci tomuto soudu k novému projednání a rozhodnutí. Zjištění odvolacího soudu, které je shodné s tím, jaké učinil v této části soud prvního stupně, tj. že obviněný T. B. je spolupracujícím obviněným, je správné a Nejvyššímu soudu, i s přihlédnutím k jím doplněnému dokazování, umožnilo ve věci rozhodnout.

77. Nejvyšší soud proto nově rozhodl tak, že za zvlášť závažný zločin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1 alinea 2 tr. zákoníku a zvlášť závažný zločin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku nově uložil obviněnému T. B. podle § 240 odst. 3 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 a § 58 odst. 4 tr. zákoníku úhrnný trest odnětí svobody v trvání 3 roků a 6 měsíců. Uložení tohoto trestu se doplňuje trestní postih obviněného, který je realizován též trestem propadnutí majetku, stran něhož nedošlo k žádné změně rozsudku odvolacího soudu.

78. Při výměře trestu odnětí svobody přihlédl Nejvyšší soud vyjma toho, co zmínila rozhodnutí soudů nižších stupňů (v daném směru zejména stran rozsahu trestné činnosti, která byla spáchána skupinou osob soustředěných kolem obviněného R. B., a postavení obviněného T. B. v této skupině), i k poznatkům, které nabyly z dokazování provedeného v rámci veřejného zasedání. Z rozhodnutí a listin, které byly přečteny podle § 213 odst. 1 tr. ř., vyplynul zejména rozsah spolupráce obviněného s orgány činnými v trestním řízení při objasňování trestné činnosti, jíž se měly dopustit, případně již podle pravomocného rozhodnutí skutečně dopustily další osoby, které svými ilegálními aktivitami navazovaly na trestnou činnost spáchanou obviněným R. B. a dalšími.

79. Z odůvodnění odsuzujícího rozsudku vydaného Krajským soudem v Brně - pobočkou ve Zlíně ze dne 8. 1. 2016, sp. zn. 68 T 9/2015, a navazujícího usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. 6. 2016, sp. zn. 6 To 15/2016, jakož i z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2016, sp. zn. [6 Tdo 1523/2016](#), je zřejmé, že skutková zjištění soudů učiněná v trestní věci obviněných S. P. st. a S. P. ml. (tj. zjištění ve věci vedené pod krycím názvem „K.“) byla vybudována i na základě usvědčujícího důkazu v podobě svědecké výpovědi, kterou v označené věci podal T. B. Ten učinil svoji procesní výpověď ve věci, v níž byli oba jmenovaní obvinění stíháni pro zločin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny podle § 107 odst. 1 tr. zákoníku, pro který na ně byla podána obžaloba. S významnou oporou též o jeho svědeckou výpověď byli obvinění pravomocně uznáni vinnými

zkrácením spotřební daně v rozsahu nejméně 353 525 370 Kč a byli odsouzeni k trestům odnětí svobody v trvání 9 let a k trestům propadnutí majetku.

80. Z pohledu zájmů obviněného T. B. není důvod k tomu, aby jeho pomoc orgánům činným v trestním řízení při objasnění zločinu spáchaného výše zmíněnými obviněnými byla vyňata z režimu skutečností hodnocených podle § 58 odst. 4 tr. zákoníku. Citované ustanovení odkazuje na splnění podmínek stanovených v § 178a odst. 1 tr. ř., které se nevztahují jen k významnému přispění k objasnění zločinu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny, tj. zločinu, jímž nebyli obvinění S. P. st. i S. P. ml. pravomocně uznáni vinnými, nýbrž též k takovému objasnění zločinu spáchaného ve spojení s organizovanou skupinou, tj. ke kategorii poněkud méně závažného trestného činu daného nižší formou organizovanosti na něm participujících osob.

81. Odlišnost právního posouzení skutku oproti podané obžalobě shledaly soudy v označené věci v tom, že důkazním řízením podle nich nebyla prokázána vědomost obviněných o tom, že jejich trestná činnost souvisí s činností organizované zločinecké skupiny (tj. v důsledku neprokázání úmyslné formy zavinění ve vztahu k alternativnímu znaku upravenému v § 107 odst. 1 tr. zákoníku, který je vyjádřen formulací „spáchal takový čin vědomě se členem organizované zločinecké skupiny“). Na straně druhé však (neboť to nijak nesouviselo s právní kvalifikací jednání uvedených obviněných) soudy v označené věci nikterak neprejudikovaly závěr stran toho, jak ve smyslu § 178a tr. ř. hodnotit svědeckou výpověď T. B., kterou označily za vyvracející obhajobu obviněných.

82. Opětovně se připomíná, že v uvedeném směru (§ 178a tr. ř.) dostačuje, pokud výpověď spolupracujícího obviněného (a v daném směru s ohledem na výše uvedené i jeho svědecká výpověď podaná v jiné trestní věci, která věcně souvisí s trestní věcí, v níž daná osoba vystupovala jako spolupracující obviněný) je způsobilá významně přispět k objasnění zločinu spáchaného ve spojení s organizovanou skupinou.

83. Vzhledem k tomu, že o vině uvedených obviněných bylo pravomocně rozhodnuto předtím, než ve věci obviněného T. B. rozhodl odvolací soud, mohl uvedený soud (nebýt toho, že svou argumentací vyloučil tuto možnost) zohlednit pomoc obviněného k objasnění věci při svém rozhodování o trestu, který mu ukládal.

84. V další části odůvodnění se Nejvyšší soud podrobně zabýval všemi rozhodnými okolnostmi a zjištěními, ke kterým přihlížel při výměře nově ukládaného trestu odnětí svobody obviněnému T. B., zejména pak významem a rozsahem spolupráce tohoto obviněného s orgány činnými v trestním řízení v jiných trestných věcech. Poté dovolací soud odůvodnil výši uloženého trestu odnětí svobody i z hlediska podmínek obsažených v ustanovení § 58 odst. 4 tr. zákoníku. Nejvyšší soud se pak vyjádřil i k ostatním námitkám v odvolání obviněného, především k jeho tvrzení o překvapivosti rozhodnutí odvolacího soudu.

85. Jednou z otázek, které bylo třeba zodpovědět, bylo to, jaké ustanovení trestního zákoníku užít pro rozhodnutí o zařazení obviněného T. B. k výkonu uloženého trestu odnětí svobody. V době rozhodování Nejvyššího soudu bylo třeba použít úpravu obsaženou v § 56 tr. zákoníku ve znění účinném od 1. 10. 2017. Ustanovení § 56 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku sice stanoví, že soud zpravidla zařadí do věznice se zvýšenou ostrahou též pachatele, kterému byl uložen trest odnětí svobody za trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny, a je třeba říci, že za takový trestný čin je obviněnému ukládán trest, současně se však zde explicitně zmiňuje ustanovení § 108 tr. zákoníku, podle něhož byl pachateli uložen trest odnětí svobody za trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Z citované zákonné dikce Nejvyšší soud dovozuje, že toto ustanovení se uplatní výhradně tehdy, pokud takovému pachateli byl uložen trest odnětí svobody ve výměře podle trestní sazby upravené (zvýšené) ve smyslu § 108 tr. zákoníku. Jestliže takový trest ukládán není, což je i případ obviněného T. B., poté Nejvyšší soud usuzuje, že obviněného je třeba

zařadit do věznice s ostrahou (pro výkon trestu zmírněného podle § 58 odst. 4 tr. zákoníku) podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku. Proto v tomto směru rozhodl způsobem uvedeným ve výroku tohoto rozsudku.